

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan opoldne.
Mesečna naročnina:

V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo in upravnništvo: Wolfova ulica št. 1/I.
Telefon 213.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Kdo je imel prav?

Parlamentarni blok je razbit in to je zakrivil Radić s svojim sobotnim govorom. Kakor otrok, ki se naslaja, kadar more izreči neverjetno gorostasnost, kakor človek, ki je v oblasti vinskih duhov, tako je govoril Radić. In pri tem je imel drznost, da je govoril tako v pozi voditelja hrvatskega naroda, kakor da bi bil hrvatski narod na tako nizki stopnji, da more njega voditi otrok ali pijanec.

Docela se je diskvalificiral s svojim sobotnim govorom Radić in sedaj je jasno, da je z njim vsako sodelovanje nemogoče. Vselej, kadar je bil položaj najbolj napet in ko je bila zmaga parlamentarnega bloka skoraj zagotovljena, je preprečil zmago Radić s kakšno neumno izjavo ali s kakšnim še bolj neumnim govorom. Reči smemo, da se vleče sedanja kriza samo zaradi Radića. Vedno je moral ožij blok dneve dolgo popravljati, kar je zagrešil Radić v minutnem veselju razpoloženju in ko je bila s težavo Radićeva polomija vendarle popravljena, ga je Radić promptno polomil znova. In propagatorji volivne vlade Pašić-Pribičevića niso mogli navesti za svoj projekt nobenega drugega argumenta — ko samo Radića. Tako sijajno je delovala zaletlost Radića za njegove nasprotnike.

Polom radićade je sedaj popolen in o tem ni nobenega dvoma. Naši samostojni demokrati seveda triumfirajo in prav nič se ne bi čudili, če bi prišel sedaj častitljivi »Slovenski Narod« in dejal, da se je zgodilo natančno tako, kakor je on prorokoval že mesece dolgo. Pa kakor vselej, tako tudi v tem slučaju ni resnica na strani »Slovenskega Naroda«.

Stvar je namreč sledeča. Kakor ni imela P.-P. vlada nobenega drugega argumenta za sebe ko gorostasnost Radića, tako pa tudi ni imel Radić nobenega drugega argumenta ko neko rektost P.-P. vlade. In zato je Radić pod vladno P.-P. režima in kljub njegovi trdi roki stalno napredoval in zato je prišel Radić v kočljivo situacijo šele z nastopom Davidovićeve vlade. Njegov glavni argument je odpadel in pričela se je ustvarjati znosljiva atmosfera. V tem je prišla demisijska vojna ministra in Radić je takoj zrastlel in ni pustil več, da bi mu ušel še enkrat iz roke njegov stari argument.

Z Davidovićevo vlado pa se je doseglo tudi to, da se je Radić jasno izjavil za sporazum in da so prišli njegovi poslanci v Beograd in prisegli kralju zvestobo ustavi. Državni problem je bil od tedaj v tem, kako doseči, da stori Radić še en korak in da aktivno sodeluje v vladi. Tudi ta korak bi bil storjen, če ne bi nastopile intrige gotovih politikov.

Te intrige so splašile Radića in povzročile Radićev sobotni govor. Toda kljub vsem intrigam je doseženo eno. Ni bil Radić pognan od sporazumnega dela, temveč Radić sam je razbil parlamentarni blok. Sedaj ne more Radić govoriti, da se njemu onemogoča sodelovanje, temveč Radić se mora zagovarjati pred očiki, da je onemogočil sodelovanje. Situacija je torej popolnoma druga in da je izpremenjena na škodo Radića ni zasluga onih, ki so nastopili proti Radiću s silo, temveč delo onih, ki so zavrgli vsako nasilno metodo.

Ampak Radić bo moral skoraj odgovorjati še na bolj nerodno vprašanje. Zagreb je z Davidovićevo vlado spoznal, da je zanj prav lahko dosegljivo, da igra ono vlogo, ki mu gre. Zagreb je pričel z novim položajem že računati in nove nade so vstajale v Zagrebu. Vse te nade pa je pokopal Radićev govor in danes Zagreb sprašuje, če je bilo to treba. In Zagreb pravi, da ne in v tem je največji udarec za Radića. Ta udarec pa je zlasti skeleč, ker ga je Radić zakrivil sam, ker ne more naprtiti krivde drugim.

Resnično, dosti zla je zagrešil že Radić s svojim govorjenjem. Toda vse Radićevo govorjenje je bilo vedno samo govorjenje in zato manj pomembno. Sobotni Radićev govor pa je dejanje, ker z njim je posegel Radić v razvoj krize in našega parlamentarnega živ-

Koncentracijska vlada še vedno v ospredju.

Beograd, 4. novembra. Položaj Timotijevića se je na insistiranje krone znatno zboljšal. Radikali bodo danes po mišljenju političnih krogov zavzeli znatno popustljivo stališče. Dobro obveščeni krogi trdijo, da moramo jutri pričakovati koncentracijsko vlado. Danes se bodo le razčistili odnošaji med ožjim blokom in radikali, ker Radić noče cepitve širšega bloka. Ako bo Radić pristal, da ožji blok vstopi v vlado ter HRSS ostane samo na strani in od časa do časa opredeljuje svojo politiko, potem bo gotovo prišlo do koncentracijske vlade. Na drugi strani pa Radić izjavlja, da bo proti koncentracijski vladi Timotijevića stopil v najstrožjo opozicijo, a od njene deklaracije zavisli ali obstrukcija ali pa abstinencia.

Beograd, 4. novembra. Včerajšnji dan ni prinesel nikakih sprememb v politični situaciji. Izgledi za koncentracijsko vlado so bili popoldne minimalni, medtem ko se je zvečer po intervenciji krone situacija pričela menjati v korist

g. Timotijevića. Mislijo, da se bo situacija tudi danes popoldne razvijala v tem zmislu. Kralj je Jovanoviću v avdienci izjavil, da ne želi volitev. Timotijevića pa je kralj zaprosil, naj se požuri z razčiščenjem situacije in naj obe stranki predloži svoje pogoje za vstop v vlado. Po razpoloženju v političnih krogih pa se more danes reči, da ni dosti izgledov na uspeh koncentracije.

TIMOTIJEVIĆ PRI KRALJU.

Beograd, 4. novembra. Timotijević je bil včeraj dvakrat v dvoru. Prvikrat je poročal kralju, da čaka odločitve radikalov. Kralj mu je ob tej priliki izrazil željo, da bi bilo vprašanje vstopa radikalov v vlado končano že sinoči. Ker pa je bilo nemogoče radi nesoglasij v radikalnem klubu včeraj te pogoje precizirati, so radikali sklenili, da danes končajo pogoje in jih takoj izročijo Timotijeviću. V svoji drugi avdienci je Timotijević kralju poročal

Pogoji radikalov.

Beograd, 4. novembra. Seja radikalnega kluba je trajala sinoči do 7. Do sporazuma ni prišlo. Eni so zastopali, da se pogajanja vrše ustmeno. To stališče zastopa tudi Jovanović, češ da bi se na ta način hitreje prišlo do sporazuma. Drugi pa so zopet za pismena pogajanja. Odbor petorice je nato s Pašićem konkretiziral predloge za vstop radikalov v koncentracijsko vlado, ki so, kakor doznajajo iz dobro obveščenih krogov sledeči: 1. da se politika vlade Davidovića v osnovi spremeni

in javno obsodi, 2. da se razdelitev portfeljev izvrši v razmerju 72:107. Radikali zahtevajo zase zunanje, notranje in finančno ministristvo, 3. da nova vlada podvzame zakonite mere proti Radiću in njegovim prijateljem, 4. Od vseh grup se zahteva, da se po vstopu v vlado odrečejo vseh zvez z Radićem in odnošajem, ki obstojijo med njimi in Radićem.

Timotijević je te pogoje v celoti sprejel. Ti pogoji radikalov bodo le dopolnitev pogojev Timotijevića.

Radikali popuščajo.

Beograd, 4. novembra. Zjutraj se je vršila na domu Pašića konferenca, na kateri so definitivno določili pogoje za vstop radikalov v vlado. Pogoji so bili izdelani že sinoči na konferenci med Jovanovićem in Pašićem. Odpadla je prva točka, po kateri se obsoja politika Davidovića. Ostale točke so v glavnem nespremenjene.

Ti pogoji so bili predloženi seji radikalnega kluba, ki še traja in bodo potem izročeni Timotijeviću. Takoj, ko bo sprejel pogoje, bo Timotijević poročal kralju in se nato sestel z zastopniki bloka. Mislijo, da bo vprašanje vstopa radikalov v vlado danes popoldne definitivno razčiščeno.

Pribičević proti Timotijeviću.

Beograd, 4. novembra. Med Pribičevićem in Timotijevićem je prišlo do napetih odnošajev. Pribičević je

razljučen, ker ga Timotijević ni povabil v vlado in izjavlja, da vlade Timotijevića vobče ne bo podpiral.

ČE NE USPE TIMOTIJEVIĆ...

Beograd, 4. novembra. Ako Timotijević ne uspe s svojo koncentracijsko vlado, potem se govori v političnih krogih o neki izvenparlamentarni vladi Timotijevića, ki bo prinesla potrebne zakone. Dalje se govori tudi o neki koncentraciji Jovanovića, ki pa nima nobenih izgledov.

KISLO GROZDJE.

Beograd, 4. novembra. Samostojni demokrati so izdali komuniké, v katerem navajajo vzroke, zakaj ne morejo in nočejo vstopiti v Timotijevićev koncentracijski kabinet.

PROTEST »POLITIKE«.

Beograd, 4. novembra. Današnja »Politika« se zelo huduje, ker je bila včeraj zaplenjena radi objave Radićevga govora. List piše, da je zelo čudno, da je oblast zaplenila list, ki je prinesel Radićev govor, dočim Radića samega oblast ni zaprla.

ljenja. Na dejanja pa je mogoče odgovoriti čisto drugače ko na govorjenje in danes se more zagovarjati tudi oster nastop proti Radiću, dočim je bilo to preje nemogoče.

In tako zaključujemo svoj odgovor na uvodno vprašanje. Prav ni imel tisti, ki je s silo gnal Radića v opozicijo, temveč prav je imel tisti, ki ga je privlekel iz opozicije, ker samo s tem se je poslabšala pozicija Radića. Zaletelost Radića pa so njegova lastna slabost, če so pa tudi vrlina samostojnih demokratov, potem žalostno tudi zanjo.

PREKINJENJE BENEŠKE KONFERENCE.

Rim, 4. novembra. Pred kratkim se je v Benetkah pričela konferenca med jugoslovansko in italijansko delegacijo. Konferenca pa dosedaj še ni dosegla nobenih uspehov. Italijanska delegacija je predložila nekoliko novih predlogov, osobito v železniških vprašanjih, o katerih pa jugoslovanski delegati ne morejo razpravljati, ker nimajo za to polnomočij. Konferenca bo kmalu prekinjena za nedoločen čas.

SEJA IT. MINISTRskega SVETA.

Rim, 4. novembra. Včeraj se je sestel ministrski svet pod predsedstvom Mussolinija. Ministrski svet je razpravljal o važnih političnih vprašanjih, o reformi vojaškega pravilnika. Dalje je min. svet sklenil, da se zbornica sestane dne 12. t. m. Zbornica bo razpravljala najprej o proračunu, dalje bo rešila nekaj mednarodnih vprašanj. Tiskovni zakon bo predložen parlamentu februarja meseca z ozirom na parlamentarno situacijo. V fašistovskih krogih trdijo, da je cepitev vladne večine izključena. Mogoče pa je, da se bo skupina poslancev vladne večine organizirala v posebni klub, ki bo odrekel svojo podporo vladi.

VU-PEI-FU POBEGNIL.

London, 4. novembra. Po vesteh iz Tient - Sina se je Vu-pai-fu vrkel na parobrod in pobegnil iz Kitajske. Njegovo podjetje je kapituliralo, ker so prevladali že siti vošne in zahtevajo mir.

Ožji blok proti Radiću.

Beograd, 4. novembra. Jugoslovanski klub in Muslimanski klub sta imela včeraj sejo, na kateri se je razpravljalo o najnovešem izpadu Radića. Poslanci so bili na Radića naravnost ogorčeni. Povdarjalo se je, da je bil Radićev nastop v veliko škodo parlamentarizmu in da ni Radić niti najmanje koristil republiki s tem, da je psoval kralja. Konstatiralo se je dalje, da prihajajo Radićevi izpadi vedno pred najbolj važnimi odločitvami. Če Radić pozneje svoje prostaške očitke

demanira, potem se tem njegovim demantijem ne more verjeti. Vsi poslanci so soglašali v tem, da je Radić skrajno nelojalen in da je Radić s svojim govorom najbolj škodoval ožjemu bloku. Naglašalo se je končno, da bi mogel blok zopet skupno nastopiti z Radićem le pod pogojem, da se dobe jamstva, da bo Radić v bodoče discipliniran. Na seji ni bil storjen noben definitivni sklep, vendar pa je gotovo, da se bodo zveze med ožjim blokom in Radićem pretrgale.

Radić se izgovarja.

Zagreb, 4. novembra. Na vprašanje o svojem govoru je Radić izjavil, da so bili v Beogradu netočno obveščeni o njegovem govoru, ker je on vedno govoril, da je protustavno, da se krona meša v ustavne stvari. Krona ne more sklepati nobenega sporazuma, za to so poklicane stranke in mandator krone. Ako krona nima zaupanja do bloka, naj poveri mandat človeku, ki mu zaupa. Kriza traja že 3 tedne in se mora kon-

čati. Ta vlada ima večino in ona mora nadaljevati svoje delo. Obstoji pa neka skupina, ki je za volitve. Jaz sem bil vedno za volitve, da se na ta način najde izhod iz te neuhodljive situacije. Z ozirom na to sem zahteval od bloka, da preide v najstrožjo opozicijo. Med tem pa v Beogradu govore, da sem razbil blok. Toda temu ni tako in poročal sem že v tem zmislu v Beograd ter pričakujem sedaj odgovora.

ODGOVOR RADIĆA.

Zagreb, 4. novembra. Ko je Radić včeraj prejel brzojav od šefov ožjega bloka iz Beograda, se je takoj sestalo predsedništvo HRSS in je poslalo Davidoviću sledeči odgovor:

»Predsedniku Davidoviću, Beograd. Smatramo, da je celokupni blok absolutno upravičen, da kot parlamentarna večina najodločnejše zahteva za sebe vlado ali pa da takoj prične izvajati najostrejšo opozicijo v parlamentu in v narodu. Radić, Maček, Predavec.«

DR. KRAMAR PROTI BENEŠU.

Praga, 4. novembra. V »Narodnih listih« je Kramar napadel dr. Beneša, ker je v svojem ekspozitu javnosti izjavil, da bo Češkoslovaška priznala Rusijo. Kramar veli, da Češkoslovaška ne sme priznati ubijalcev carja in njegove obitelji.

DR. BENEŠ ODPOTUJE NA DUNAJ.

Dunaj, 4. novembra. Dr. Beneš pride na Dunaj 17. tm. in bo ostal tukaj 2 in pol dni. On bo gost avstrijske republike in bo stanoval v hotelu Imperial. Razpravljal bo z avstrijskimi politiki o važnih političnih vprašanjih, nakar bo sledila ratifikacija nove avstrijske-češkoslovaške trgovske pogodbe.

HEINISCH ODSLOPI.

Dunaj, 4. novembra. Politični krogi trdijo, da se bodo volitve zveznega predsednika vršile v prvi polovici decembra. Pričakujejo, da bo zvezni kancelar Heinisch umaknil svojo kandidaturu in da bo na ta način omogočil skupen nastop meščanskih strank pri predsedniških volitvah.

MINISTER SZABO — UMRL.

Budimpešta, 4. novembra. Smrt voditelja malih posestnikov Stefana Szabo je izzvala mnogo političnih sprememb. Kakor smatrajo, bo stranka maloposestnikov razpadla v več frakcij, od katerih se bo ena priključila desničarjem. Vladni krogi verujejo, da bo večina te stranke vendar ostala kompaktna pod vodstvom Mayerja in da bo še dalje ostala v vladni večini.

RUPRECHT — PREDSEDNIK BAVARSKE.

München, 4. novembra. Doznajajo, da bavorski visoki krogi zahtevajo, da se Bavarska takoj proklamira za monarhijo — s prestolom. Ruprechtom na čelu. Blizu prestolonasledniku stoječi krogi trdijo, da bi to bil poguben korak ter da bi se monarhija morala uvajati postopno. Po njih mišljenju bi se moral Ruprecht najprej proglasiti za državn. predsednika.

STAROTURKI PROTI KEMALU.

Carigrad, 4. novembra. V turškem parlamentu se opaža struja, ki stremi za tem, da se vrže Kemal pašo, ker je slednji virgel in izgnal kalifa, zlasti pa, ker je ločil cerkev od države. Opozicija hoče takojšnjo vzpostavitev kalifata v Turčiji.

RADIĆ ZAIGRAL.

Zagreb, 4. novembra. Vedenje Radića in njegove izjave je povzročilo v važnih polit. krogih, kakor tudi v bloku samem veliko nerazpoloženje, ki izhaja iz tega, ker Radić preko noči poruši vse ono, kar je tekom časa in s težko muko ustvaril blok. To nerazpoloženje je tem večje, ker je šel Radiću blok že večkrat na roko in mu omogočil povratek iz Moskve takoj, ko je prišel na vlado blok. To priliko je Radić tudi izrabil. Ta nedoslednost Radića, ki izvira že iz njegovega značaja samega pa bo imela težke posledice, ker nihče ne bo hotel več z njim stopiti v kako »ozbiljno« kombinacijo.

NERESNIČNE VESTI O ATENTATU NA RADIĆA.

Zagreb, 4. nov. Danes so prišle iz Beograda vprašanja, ali je bil včeraj izvršen atentat na Radića. Po mestu se je o tem razširilo več verzij, ki pa so vse brez resnične podlage.

MAČEK IN PREDAVEC VIDRALA POTNE LISTE?

Beograd, 4. novembra. Danes so se v Beogradu razširile vesti, da sta Maček in Predavec vidrala potne liste za inozemstvo, ako bi slučajno prišlo do spremembe režima.

PRED KONCEM VOJAŠKE DIKTATURE V ŠPANIJI.

Madrid, 4. novembra. Generali vojaškega direktorija izjavljajo, da bo sedanja vladna organizacija skoraj razpuščena in bo nova vlada sestavljena izključno le iz meščanov.

PACIFISTIČEN NASTOP COOLIDGEA.

Washington, 4. novembra. Predsednik Coolidge je predlagal, da se spomin na premirje proslavi kot demonstracija za večni mir in odločen odpor proti vojni.

Borzna poročila.

Carib, 4. novembra. Beograd 7.56. Pariz 27.15. London 23.6550. New York 5.1950. Bruselj 25. Milano 22.16. Amsterdam 205.50. Berlin 125.50. Dunaj 0.007325. Sofija 3.7750. Praga 15.50. Budimpešta 68.50. Carigrad 280. Bukarešta 290.

K 'Dinarskemu dnevu' Jugoslovenske Matice dne 9. novembra 1924

BREZ ŠOL, BREZ KNJIG, BREZ NAŠE SO BESEDI
V GORICI, V TRSTU, V ISTRI
OTROČICI,

ČE SAMI JIH NE REŠITE TE BEDE
VSI BODO SKORO NARODNI
MRLIČI.

Tržaško pismo.

V Trstu, 31. okt. 1924.

Ta teden in tudi polovica prihodnjega je posvečen v Italiji državnim praznikom. Pretekli teden se je vršila svečana prisega fašistovske milice, večerja se je praznovala v Trstu obletnica takolimenovane »tržaške revolucije« ob času splošnega poloma bivše Avstrije, prihodnji teden pa bo praznik sv. Zmaga. Nalaga in vedoma pišem sv. Zmaga z veliko začetnico in tudi čitatelja prošim, naj čita ti dve besedi ravno tako, kakor bi čital n. pr. sv. Marija, sv. Lucija itd. Dan 4. oktobra v Italiji namreč ni le obletnica srečnega zaključka vojne z Avstrijo, ni le obletnica zmage, temveč so naši sosedje posebej zmago v Zmago in to poslednjo povzdignili v svetnico. V svojem patriotičnem deliriju si jo predstavljajo z dušo in telesom, glavo, truplom in udi in poleg vsega drugega je sv. Zmaga tudi največja med vsemi svetnicami: postala je zaščitnica Italijanov. Sprito tega si ni težko ustvariti slike o tem, kar se dogaja ob takih praznikih: govori, shodi, godbe na vseh koncih in krajih, obhodi po ulicah, z vseh besedo brezkončno patriotično norenje! Vsi seveda ne norijo, temveč so tisti, ki norijo in rajajo, celo v manjšini, medtem ko se velika in pretežna večina zadovoljuje z vlogo mirnega gledalca. Toda hrup, vik in krič prvih je oglušujoč, njihov nastop samozavesten in izživljen. Po vsem se vidi, da norijo — gosposdarji Italije!

Sedanje norenje se je začelo, kakor sem že omenil, pretekli teden s proslavo obletnice fašistovskega pohoda na Rim. Dne 28. oktobra sta pretekli dve leti, odkar so vkorakali fašisti v Rim in je dobil njihov vodja Mussolini nalog od kralja, da sestavi novo vlado. Svečanosti so se vršile po vseh Italiji in po mestih je bila združena z njimi prisega fašistovske milice. Okoli 300 tisoč miličarjev je prisegel ta dan zvestobo italijanskemu kralju. Prisegi je prisostvoval povod tudi oddelek rednega vojaštva, dalje oblastva, posvetna in cerkvena, razna patriotična društva in različne druge organizacije. Vlada je storiла vse, da bi dobila svečanost čim bolj lice splošno-državnega praznika. Kljub temu pa se mora reči, da je bila vsa ta prireditve popolnoma fašistovska in strankarska. Znano je, da se je združenje frontnih bojnikov in vojni pohabljencev, torej združenji pravih in resničnih tvorcev zmage, nista udeležila. Kar se tiče opozicije, se razume samo ob sebi, da ni prispevala k veličini proslave, in končno so sodelovali le tisti množice po ogromni večini samo iz radovednosti. Kljub vsemu pompu, ki ga je zmoežen vladni aparat, ni bil 28. oktober potemtakem nikak naroden praznik, temveč le uradna prireditev, kakor vsaka druga.

Vse to pa seveda nikakor ne pomeni, da ni imela proslava obletnice fašistovskega pohoda na Rim tudi svojega političnega pomena. Jedro svečanosti je bila prisega fašistovske milice kralju, izvršila se je na podlagi dekreta o preuredbi milice, t. j. onega dekreta, s katerim naj bi se milica prilagodila ustavi, ki predvideva, da mora biti kralj edini vrhovni poveljnik vseh oboroženih sil države. Ta dekret je bil izdan pod pritiskom opozicijskih strank, katerim je hotel Mussolini po umoru poslanca Matteotija vsaj deloma ustreči. Torej je bil Mussolini sam vrhovni poveljnik milice in to neustavno delstvo je bilo v rokah opozicije najostreje orožje. Naravno je, da ji ga je hotel Mussolini iztrgati iz rok in tako se je odločil, da mora njegova milica prisesti zvestobo tudi kralju. To se je zgodilo pretekli teden na svečan način, kakor rečeno, toda Mussolini vendar ni razorožil opozicije. Ta poslednja nadaljuje svoj borbo proti milici ter naglašja pri tem, da je prisega le pesek v oči lahkoverni javnosti. Stališče opozicije je tudi popolnoma upravičeno, zakaj milica ho tuji po prisegi in preuredbi, ki jo uvaja omenjeni dekret, podrejena ministrskemu predsedniku, kar po podrejenosti samo ministrskemu predsedniku Mussoliniju, temveč ministrskemu predsedniku, naj bo katerikoli, toda v praksi ima odnosa določba vendar le ta pomen, da bo milica podrejena le ministrskemu predsedniku, ki bo obenem tudi vodja fašizma. Tako ostane milica tudi po prisegi kralju v bistvu čisto strankarska armada in opozicija ima popolnoma prav, ko trdi, da je bila prisega milice le pesek v oči italijanski javnosti, medtem ko v resnici ne pomeni nikake stvarne spremembe, oziroma prilagoditve milice predpisom italijanske ustave. Ako bi se hotelo to doseči, bi bila potrebna vsaj še ena določba, in

sicer ta, da bi milica ne bila podrejena ministrskemu predsedniku, temveč generalnemu štabu.

Mussolini je nastopil povodom proslave obletnice pohoda na Rim s par manifestacijami, ki jim je treba pripisovati še poseben političen pomen. Na dan pred prisego milice je izdal »dnevno povelje«, a na dan prisega je prisostvoval svečanostim v Milanu, kjer je imel kratek govor na tamkajšnji milico. Obakrat je dal ministrski predsednik znova razumeti, da smatra milico za nedotakljivo ustanovo, katere ne bi odpravil v nobenem slučaju. »Boli ko kdaj prej velja sedaj: Zivela milica!« vzklila v svojem dnevnem povelju in ta manifestacija je bila namenjena v prvi vrsti opoziciji, katere zahteva, kakor znano, razpust milice, ker le tako je mogoče vzpostaviti normalne razmere in enakost med političnimi strankami. Mussolini je ponovil tudi to pot, da je glede vraščanja milice nepopustljiv in je torej položaj v tem oziru na isti točki, kjer se je nahajal v začetku sedanjega notranjopolitičnega krize v Italiji!

Za popolnejše razumevanje sedanjih političnih razmer pa je treba omeniti še eno politično manifestacijo g. Mussolinija. Isti dan, ko se je praznovala obletnica pohoda na Rim, je začela v Rimu svoje delo takolimenovana komisija petnajstorce, ki ima izdelati načrt za spremembo ustave. Predsednik te komisije sen. Gentile, bivši naučni minister in znan krivni slovenskega šolstva v Italiji, je imel odprtiven govor, v katerem je podal obris nameravane reforme. Tikala se bo tiska, bank, razmerja med parlamentom in vlado ter sindikatov. V teh štirih poglavjih hoče fašizem prilagoditi ustavo, ki je stara že 76 let, modernim razmeram in potrebam. Ob odprtvi je prečital sen. Gentile tudi pismo ministrskega predsednika Mussolinija, s katerim pozdravlja voditelja fašizma komisijo ob začetku njenega delovanja. Načelno važno je dejstvo, da razglasa Mussolini v svojem pismu, da ustava ni nikakor nespremenljiva, ker ni nikakoli dogma. Važna je ta izjava zato, ker je Mussolini zavzel s tem nastopom določeno stališče tudi glede vraščanja reforme ustave, ki povzroča že meseca toliko hudih polemik. Tudi glede tega vraščanja se je fašizem odločil za kompromisno politiko, ki jo hoče izvajati brez ozira na vse proteste opozicije, liberalcev, bojnikov in pohabljencev. Kakšne posledice bo imela ta trmasta politika, je vprašanje, ki se bo reševalo in kakorkoli rešilo v parlamentu, ko pride fašistovska revolucionarna zakonodaja v pretres in razpravo.

Proslava obletnice pohoda na Rim se je vršila seveda tudi tu v Trstu. Prisega se je vršila v terek, a večerja je bila v isti namen svečana seja občinskega sveta, kateri je prisostvoval tudi odposlanec vodstva fašistovske stranke posl. Gray. Zvečer je imel isti poslanec v gledališču Verdi velik političen govor, v katerem nas zanimala ona mesta, kjer se je spominjal v irendističnem duhu naše Dalmacije. V koliko so silne manifestacije primerne ravno v hipu, ko se v Benetkah pogajajo odposlanci obeh vlad o izpopolnitvi prilastitva med obeh državama, tega vprašanja si seveda posl. Gray ni stavil. Kakor vsa druga — si je mislil — bo Jugoslavija prenesla tudi to izzivanje...

Tukajšnji naši bratje se seveda teh svečanosti niso udeležili. Obletnica pohoda na Rim je zanje obletnica onega nesrečnega dne, ko je prišla do vlade stranka, ki je od začetka svojega vladanja do danes nakrutejša krvnica našega življa v Primorju. Vse, kar so bili tukajšnji Slovani skozi vojno viro še ohranili, jim je uničila sedanja fašistovska vlada: dežela je bila razkosana, šola poitalijanska, iz sodnji izgubljen slovenski jezik, slovenski napisni prepovedani, poitalijanska kraljeva imena. Nastale so neznosne peklenske razmere. Edino čustvo, s katerim morejo navdajati te svečanosti naš tukajšnji narod, je ojačano čustvo samoočrbanosti in samoohranitve s pomočjo enotne fronte za čim uspešnejši odpor proti nadaljnjim nasiljem. Sleherni zavedni primorski Slovani morajo biti prežeti z idejo edinstva, ob kateri se morajo zločiti ne samo fašistovski protislovenski načrti, temveč tudi vse klerikalne lumparije, ki jih nekatere organizacije med našim tukajšnjim narodom uganjajo v zadnjem času z vedno večjim cinizmom. A. Z.

Slovenski javnosti!

Podpisano »Podporno društvo za slovenske visokošolce« v Pragi, ki je letos dovršilo 23. leto svojega delovanja, opozarja slovensko javnost na izredno težki položaj slovenskih dijakov v Pragi. Večina njih ne dobiča z doma zadostnih eksistenčnih sredstev. Da bi dijak s kakim delom svoje dohodek v potrebi meri dopolnil, je tukaj izključeno, ker bi sicer ne mogel svojih izpitov redno polagati. Prvotno je le našo društvo podpiralo slovenske diake. V šolskem letu 1919-20 je bilo v Pragi že toliko naših dijakov, da so si mogli ustanoviti posebno, izključno ekonomsko organizacijo »Slovensko dijaško zadrugo v Pragi«. Podporno društvo je radovoljno prepustilo vse nabiralno delo v Jugoslaviji tej zadrugi, da bi mogel biti njegov uspeh čim večji, in se je omejilo na nabiranje v češkoslovaški republiki. Uspehi zadruge so bili dobri in njeno poslovanje je vse hvale vredno.

Ali v zadnjem času so prispevki v prid »Slovenske dijaške zadruge« prenehali, nabiralna akcija, ki jo je zadruga

med počitnicami izvedla, je bila brezuspešna, tako da bodo sredstva zadruge v najkrajšem času popolnoma izčrpana. Podporno društvo pa tudi ne razpolaga z zadostnimi rezervami in njegovi prejemki so napram veliki potrebi le malenkostni. Pomoči s tretje strani pa ni pričakovati. Zato se obrača podpisano društvo na vso slovensko javnost z nujno prošnjo, da omogoči nadaljnje delovanje zadruge, in prosí posebno svoje ustanovnike in druge dobrotnike, da bi s istim zaupanjem, ki so ga vedno imeli napram podpornemu društvu, sedaj in tudi v bodoče prispevali »Slovenski dijaški zadrugi« v Pragi. Ta razposilje baš te dni prošnje za podporo. Prosim vse one, ki prejmejo take prošnje, da bi jim ugodili v čim večji meri in v najkrajšem času.

Za odbor »Podpornega društva za slovenske visokošolce« v Pragi:
L. Cvetnić, Dr. Volkar,
tajnik, predsednik.

Komunistična komunalna in davčna politika.

Kako so spravili komunisti Rusijo na rob propada, je znano. Da pa so tudi popolnoma uničili nekdanja cvetoča ruska mesta, dokazuje poročilo komunistične »Pravde« o sedanjem stanju Petrograda. Iz zanimivega poročila posnemamo.

Ker se v zadnjih desetih letih ni popravljalo hiš, so pričele gniti strehe in okna. Najbolj usodno pa je to, da so že pričeli gniti tramovi stropov in da je vedno več hiš neporabnih za stanovanja. Se v slabšem stanju ko hiše so pa mostovi, trotoarji in nabrežne naprave. Trotoarji so celo v sredini mesta popolnoma razrušeni in drugače tudi biti ne more, ker se nikdar ne popravljajo. V mostovih je vse polno luknj in celo čez dan je vožnja preko njih nevarna. Mestoma so ceste povsem razrušene, kakor na primer v ulici Voinov in Marat. V stanju popolnega razpadanja so tudi ponos Petrograda: granitne nabrežne naprave, ki se prikenjajo pogrezati in ki so vsled tega nevarnost za obrežne hiše.

Glavni vzrok propadanja Petrograda je neverjetno stanje kanalizacije. Vsi kanali so dolgi okoli 600 vrst. Poleg deževnice sprejemajo ti kanali tudi okoli 20 milijonov bebrov od vodovodov. Vsa ta množina vode, ki je z umazanostjo naravnost prepojena, pride najprej v posebne zbirne basene, ki so pa nadvse umazani in šele potem pride voda v kanale. Vsa ta umazanija se potem izliva v Nevo, dostikrat direktno na vodovodne cevi. Ker so kanalske cevi večinoma iz lesa, se zajeda vsa umazanija v zemljo, razjeda ceste in razdira fundamente hiš. Danes ne gre za nič manj ko za ohranitev mesta, ki ni važ-

no samo za republiko, temveč za vse človeštvo. Mora se računati z dejstvom, da je danes Petrograd mogoče rešiti samo z največjim naporom in da se s paliativnimi sredstvi ne more več pomagati. To je efekt sedemletnega vladanja komunistov v Petrogradu.

Stajna pa je tudi davčna politika komunistov. Kot delavska stranka bi morali gledati predvsem na to, da obdačijo samo premožne sloje in da ne zadenejo z davki na živila ravno najbolj revne sloje. Čisto nesprotno pa dela ruska sovjetska vlada. Sladkor je v Rusiji obdačen z 31,5 odstotka in groš, sirup celo z 40 odstotki, petrolej 722 in vžigalice s 24 odstotki. Sladkorni davek tvori 24,4, tobačni 17, petrolejski davek 9,6 in mamulturni davek 6,9 odstotkov vseh akciznih dohodkov. Od neobhodno potrebnih stvari pa so dalje obdačeni še: spiritus, čaj, sveče, mineralne vode in drugo.

Ta davčna politika sovjétov pa ni posledica le slučajne zadrege, temveč premišljena, kakor se vidi iz izjave visokega sovjetskega finančnika, ki je dejal: »Čim revnejše je prebivalstvo, tem bolj težavno je dobiti tisto malenkost, ki mu je preostala. Nemogoče je potem direktnih davkov zagrabiti tudi ono prebivalstvo, ki ima samo minimalne prestopanke. Tu morejo pomagati samo posiljene metode splošne in indirektno davčne politike.

Taka je socialna politika komunistov v praksi. Priporočali bi našim komunistom, da jo začno propagirati tudi pri nas, zlasti pa na kmetih. Bodo tedaj videli, kako siljane uspehe bodo dosegli.

Kako se godi delavcem v Rusiji.

Mednarodni urad za delo je izdal pred kratkim pregled o položaju delavca v sovjetski Rusiji.

Delavcu se v sovjetski Rusiji godi vse preje ko dobro. Plače so nizke in znašajo komaj 55 odstotkov predvojne plače, ki je bila po svoji nižini znana. Pa še te nizke plače so sovjetski vladi previseke in zato odredila vedno nova zniževanja plač. To zniževanje se vrši brez ozira na padec rublja in na porast dražnine, ki je posebno sedaj vsled neugodnih poročil o letini zelo narasla. Tako je n. pr. prejemal ruski delavec lani (preračunano na naš denar) še okoli 800 dinarjev mesečno, dočim prejema letos samo še 600 dinarjev. Ravno tako se stalno manj plačuje za nađure in v mnogih obratih je plača za nađure sploh ukinjena.

Ker vlada v Rusiji delavska vlada, kakor komunisti ponosno kriče v svet, bi bilo naravno, da se godi delavcem v Rusiji tako dobro, kakor nikjer drugje na svetu. Glede plač smo že dokazali, da temu ni tako. Se jasneje pa se vidi to iz vsega življenja ruskega delavca. Stanovanjske razmere so naravnost neznosne. Od vseh železniških delavcev ima komaj 27 odst. delavcev stanovanje. Vsi drugi stanujejo po vagonih. V mesecu maju je bilo 7967 vagonov, v katerih so stanovali delavci.

Silno razsaja tudi brezposelnost. Leta 1923 je bilo zaregistriranih brezposelnih 778.000. Letos je to število znatno naraslo. Pri tem pa je treba pripomniti, da se le manjšina brezposelnih zaregistira, ker je

posredovanje služb preko državnih borz dela le neznatno. Ni pa izvedlo, da bi se brezposelnost v doglednem času odpravila. Sovjetom primankuje denarja in zato ni misliti, da bi mogli prijeti z investicijskimi deli. Brez teh pa je vsako zmanjšanje brezposelnosti nemogoče. Kako silno primanjkuje sovjetoem denarja, se je pokazalo te dni v Petrogradu, ko se ni moglo dobiti denarja niti za očiščenje ulic od zadnje povodni.

Znana stvar je tudi, da nima ruski delavec pravice stavkati. Kdor stavka, ta velja za protirevolucionarja in zadene ga tudi smrtna kazen.

Tako se godi delavcem v sovjetski Rusiji. Pri nas pa bi hoteli nekateri navduševati za sovjetski »paradiž«.

Politične vesti.

Od Poncija do Pilata, tako označuje zemljoradniške »Novosti« našo notranjo situacijo. Ko je prejel gospod Timotijevič mandat, da sestavi koncentracijsko vlado, se je naravno obrnil na svoj lasten klub. Ta ga je s spretno stilizirano izjavo poslal k ožjemu bloku. Nato je šel gospod Timotijevič k Jugoslovanskemu klubu, ki ga je zopet poslal k radikalom. Isto je storil tudi Muslimanski klub. Nobenega dvoma ni, da ga bo sedaj radikalni klub poslal zopet k ožjemu bloku. Od Poncija do Pilata hodi gospod Timotijevič, ker razven Radica ne more prevzeti niti en politik te

odgovornosti, da je on zakrivil prelom v sedanjí situaciji in postavil državo morebiti pred usodne posledice. — »Novosti« pravijo dalje, da so sedanjí poskusi za ustvaritev koncentracijske vlade nepotrební, ker obstoji samo alternativa: ali s parlamentom ali pa proti njemu in za Pašić-Pribičevićev vladu. Druge rešitve da ni.

Delo na našem proračunu. Pregled proračuna za leto 1925-26 je dokončan. Številka, ki se je pa dosegla z izvršeno redukcijo, ne zadovoljuje in zato je poslal finančni minister vsem ministrom pismo, v katerem jih proš, da sami vnovič omeje svoje proračune, ker ni mogoče nati kredita za povečanje proračuna, kakor ga zahtevajo posamezni ministri. Pri sedanjih gospodarskih priklakah je izključeno, da bi se smelo računati, da bi državní dohodki narasli več ko za 8 odstotkov. Da bi se moglo izvesti investicije s posojili enako ni računati, ker so razmere na denarnem trgu tako v tujni, ko tudi doma skrajno nepovoljne. Zaradi tega je potrebno, da se proračun reducira na 11 milijard. — Proračunski oddelek finančnega ministrstva je reducirati proračune posameznih ministrov sledeče: Vojnega na 2.200, pravde na 750, pravde na 300, vere na 116, zdravila na 320, kmetijstva na 250, trgovine na 110, notranjega na 102 in agrarne reforme na 102 milijona dinarjev.

Nove knjige.

Ženski svet.

Deseta številka tega odličnega ženskega lista je izšla. Vsebinska je bogata kakor običajno. Dr. Prijatelj končuje svojo študijo o Karolini Světi. Dr. Ivan Lah nadaljuje svojo povest o Gabriji in Šembilji, Krasne Mazziničeve besede o »Dolžnosti do družine« je prevedel bralcem »Ženskega sveta« dr. Glonar. Od pesnikov so zastopani: G. Gangl, Vera Albrehtova in Gustav Strniša. O modi piše dr. France Debevec, o »Gospodinjstvu in gospodinskih šolah« pa Ludmila Čermakova. Bogata so izvestja in zlasti dobrodošla bo »Priloga«, ki je polna lepih vzorcev kakor vedno. Slovenke, naročite se na »Ženski svet«, ki je v čast ženskim društvom v Primorju in v korist vsemu slovenskemu žensstvu. — Naroča se v Ljubljani, Karlovska cesta 20 in v vsa leta samo 60 dinarjev.

Kratek repetitorij Anatomije, vadecum za kolegije in rigorozo po Breitensteinovih repetitorijih, poslovenil univ. prof. dr. Janez Plečnik. I. Skelet. Splošna knjižnica št. 40. Založila Zvezna tiskarna in knjižnarna v Ljubljani, 1924. Strani 80. Cena broš. Din 24.—

Primereno razdelitvi Anatomije živčevja v šestero sistemov je založba uredila izdajo »Repetitoria Anatomije« na ta način, da založi vsak sistem v posebnem broširanem zvezku »Splošne knjižnice«, in sicer v zvezkih št. 40—45: I. Skelet, II. Mišičje, III. Drobile, IV. Žile, V. Živčevje, VI. Čutila. Zanimamo zvezku bosta še dodana splošni uvod in kazalo k skupnemu delu, s katerima vred bo vseh šestero zvezkov vezanih skupno v enotno knjigo. Pravkar je izšel prvi teh zvezkov kot št. 40 »Splošne knjižnice«, ki obravnava »Skelet«. Knjižnica, ki je prirejena po znanih Breitensteinovih repetitorijih, bo izvrstno služila v prvi vrsti medicincem za ponavljanje snovi za kolokvije in rigorozo, a tudi zdravnikom in strokovnjakom kot priročna knjiga, ker obsega v stisnjeni kratki obliki izčrpano vsebino slovenskega skeleta. Iz praktičnih razlogov repetitorija je založba izdala knjižico v malem priročnem ali žepnem formatu. Knjige se dobiva pri založnici Zvezni knjižnarni v Ljubljani, Mariljn trg št. 8 in v vseh drugih knjižarnah.

Kar Vi hočete

to je Elzafluid. To pravo domače sredstvo, katero preveče Vaše boleline. Potkusna pošiljka Din 28.—. Lekarnar Eug. Feller Stubica Donja, Elzatr 367, Hrvatska

Arkadij Averčenko:

Zlikovca.

Orožnik je zbudil spečega okrajnega komisarja s poročilom, da so kmetje pravkar pripeljali dva jetnika k zaslišanju: Saveljia Sestobajtarja in še enega neznanca, ki se pa stanovitno obotavljajo povedati svoje ime. Prineseno poročilo občinskega urada je pisalo: da sta menda dva hudodelca postala kriva prestopka določb kazenskega zakonika o telesni in življenjski varnosti... Nekoliko bolj spodaj je pripovedoval pisar, da je v bolj človeškem jeziku, kakor mu je bil kljun ustvarjen, da sta se vedla obtoženca pod vsako kritiko: Tako na primer je vdir Sestobajtar v poslopje židovskega zakupnika Salmana, vseprek pretepel in premetal, ranil zakupnikovo ženo z državnim ponve za pečenko in odtrgal njenemu sinu uho; ko so ga prepeljali na občinski urad, je nabil starosta, dalje izbil orožniku dva zoba in koncem koncev skušal njemu — pisarju — poškodovati sprednje ude... Odrignano uho in orožnikovi zobje so težaji zaviti v umazani, s krvjo premočeni tunji zraven poročila o Sestobajtarjevih hudobnih dejanjih.

Kar se tiče drugega zločinca, so ga zaslišali na zelnjiku, pri čemer se ni mogel izkazati; pri pristni telesni preiskavi so privlekli na dan bombo, snop letakov in ponarejeno rdečo brado.

Buhvostov je prebral poročilo do konca, zapiskal skozi zobe, se podrgljal po bradi in zamrmral:

»Sodrga...!«

Ta trenutke je bilo docela nemogoče uganiti z njegovega obraza, komu je bil namenjen pridevek »sodrga«: ali kmetom, ki so ga zbudili iz spanja, ali Sestobajtarju, ki je odtrgal zakupnikovu sinu uho, ali skrivnostnemu neznanu, ki se je potikal po zelnjiku...

Komisar Buhvostov je odprl vrata in zaklical:

»Priljubljeni do vrsti!

V sobo je stopil človek visoke postave, črnih las, v kratkem ovčjem kožuhu z majhnimi, zarezanimi kalniškimi očmi. Stopil je čisto pred mizo, se ustavil in trdovratno uprl oči v levi, počeni konec škornja.

Komisar je odločen stopil k njemu, energično sunil glavo pod brado nazaj in rekel z nagrabljenim delom:

»Lepa cvetka!... Ej ti... Sestobajtar, ti ti bi se po pravici ne smel pisati Sestobajtar, ampak...«

Buhvostov je pravzaprav nameraval povedati nekaj zelo dovornega, kar bi se prvič ponorčevalo iz imena Sestobajtar, drugič bi pa vsebovalo grajo za njegov prestop, namesto tega je pa čisto nepričakovano pristavil, ko mu ni hotelo priti nič pametnega na misel:

»... ampak — psoglavci!«

Nato je prešel v svoj uradni ton.

»Ti si torej obdožen, da si v zakupnikovem stanovanju vse podri, da si utrgal uho zakupnikovu sinu, pretepel starosta in izbil orožniku dva zoba. Ali je to res?«

Obtoženec je pogledal komisarja od spodaj gor in odgovoril:

»Da, res je.«

»Ali ste sploh kdaj slišali kaj takega?« je vzkliknil Buhvostov in plosnil z rokami. »Sedaj pa mož še prizna! Kaj ti je pa zakupnik sploh napravil?«

Vprašani je še enkrat pazljivo premočnil komisarja in odgovoril brez zadrege:

»Jaz vsakega žida nasekam, ki mi pride v roke.«

»Zakaj?«

»Prvič so oni mučili našega Zvečičarja, drugič pa nimajo nobenega spoštovanja pred gosposko. V glavnem jih nabijem predvsem zaradi pomanjkanja spoštovanja...«

»Hm...« je napravil komisar. »Ampak vseeno nimaš nič najmanj pravice kar tako napadati mirne ljudi!«

»Kako ne! Pravim: Le potrpite, pravim, potepuhi, saj vas da prej ali slej gospod gubernator vse enega za drugim posesti, in kar mi odgovori na to mož zakup-

nikov? Eh, pravi, beži, kaj pa je meni? Saj si ga lahko za tri rublje kupim!«

»Tako je rekel?«

»Kakor sem rekel! Čakaj, pravim, prijatelj, če pridejo tvoje žaljive besede na ušesa komisarja in on, psoglavci! — Ta se zareži in pravi: Če stane vaš gubernator tri rublje, potem si lahko kupim celega komisarja za petdeset kopejk. A, pravim, tako...!«

Komisar je nehotе prasnjl v glasen smeh.

»In potem si fantu kar na lepem odtrgal uho?«

»Kar na lepem! Kot se spodobi! Tako sem si rekel: Če ti žališ mojo gosposko, ali nimam potem jaz pravice potrgati tvoji zaletu ušesa? Imam pravico, pa jo imam! Kar na lepem!«

»Hahaha! Ej, ti... bedaki! Ti se pa že ne obotavljaš dolgo, ne? Ampak sišiš, občinski urad piše še, da si preobrnil celo hišo? Zakaj si pa udaril zakupnikovo ženo s ponvilnim držajem?«

»Ker je delala vsakovrstne opombe, blagorodje. O vaši vsoprog. Tako, kar se tiče krepkostienga življenja...«

»A, tako...« se je precel kislo smehljaj komisar. »Dobro. O tem se bova pa pomnila z zakupnikovo ženo. Edino, kar je slabega, je pa to, da si natepel starosta in izbil orožniku zoba. Ali je bilo tega res tako treba...?«

»Ti so pa tudi pošteno zaslužili. Jaz jima rečem: Vidva nimata pravice, da bi me zadrževali in zapirala, kajti jaz sem se samo potegnil za gospoda komisarja. Oni pa: Za komisarja? Se kaj! Ali mar misliš, da je to tako velika zverina? No, to mi je bilo pa preveč! Tako govorite o svojih predpostavljah! Potem pa zamahnem...«

»Hahaha, hahaha! Ti pa že nisi tako neumen, kakor vidim! Glavo imaš na pravem mestu! Mi bomo torej ustavili postopanje proti tebi... lahko greš, Sestobajtar! Čakaj! Zgane gotovo piješ, kaj?«

Komisar je pobrskal po svojih žepih in izvlekel na dan pol rublja.

»Na, da se malo pokrepčaš...«

»Prav lepa hvala! Potem bi vas pa rad prosil blagorodje ali ne bi morda imeli kakšen par pomeniški škornjev? Moji so vsevppek raztrgani...«

»Dobro, zaradi mene... Zato, ker si navihana buča! Ti bom dal par mojih, ki sem jih nosil šele dva meseca. Torej ti si si kar gladko primazal s ponovo?«

»No, zakaj pa ne? Jaz jih kar zasolim... Drugače ne opraviš z zalojo!«

Komisar je stopil iz pisarne v spalnico in se čez nekaj trenutkov vrnil s škornji.

»Na, je rekel, »jih lahko vzameš. Zdal pa pojdij, prijatelj, Bog s tabo!«

»Blagorodje! Mogoče bi imeli še kakšno staro sukno?«

»Dosti, dosti... Je pojdij vendar! Le ne preveč. — Alo, Partion, izpusti ga... lahko gre... Pa pripelji drugega. Zdravo, Sestobajtar! Torej, velika zverina so rekel? Hahaha!«

Orožnik je privlekel drugega ujetnika, ga sunil zavoljo reda v rebra in odpotpal.

»A, lep sokoli! Ti si torej plaval po oblakih in končno vendar zašel v mrežo?... Od vaše zalege že dolgo nisem imel nobenega! Kako pa dela erfurtski program...?«

Pred komisarjem je stal čokati, uporen možakar s staro, razcefrano popotno čepico v roki in je poslušal s povešenimi očmi.

»O vaši obrti pač ne bo treba veliko govoriti: lidit, melinit, nitroglicerín in prižgalnica, kajne?«

Nato je pa prešel komisar v drug ton in suho vprašal z ostro uprim pogledom neznanca v oči:

»Pomagači...?«

»Ne, je odgovoril tuje mirno in tiho.

To in ono.

: Ludendorff in Ruprecht. Med bavar-skim prestolonaslednikom Ruprechtom in generalom Ludendorffom je prišlo do konfliktu. Ruprecht je zato zahteval častno sodišče proti Ludendorffu. Ta pa je izjavil, da se podredi častnemu razsodišču, če se tudi prestolonaslednik podredi častnemu sodišču, ki pa sme biti sestavljeno samo iz pruskih generalov. Na prošnjo prestolonaslednika so se o protizahtevi Ludendorff izjavili bavarški generali, ki so sklenili, da naj prestolonaslednik zavrne Ludendorffovo zahtevo. Ker je nato Ludendorff odklonil, da bi se podredi proti njemu sklicanemu častnemu sodišču, so bavarški generali sklenili, da prekinejo z Ludendorffom vsak stik.

: Koliko bo stalo Francijo povišanje uradniških plač? Po sporočilu finančnega ministra bo stalo Francijo nameravano povišanje uradniških plač in vojnih pokojnin 740 milijonov frankov. Vsled redukcije 25.000 uradnikov bo prihranjenih 100 milj.

: Poljski špijon ustreljen v Klaipedi. Poljski dijak Vladimir Galin je bil v Klaipedi nastavljen pri litavskem listu »Eho«. Poročal je Poljakom o pristaniškem prometu, o litavskem vojaštvu in splošnem položaju v Litvi. Litavske oblasti so ga prijelo kot špijona in vojni sodišče v Kovnu ga je obsojilo na smrt. Ker mu ni bil dovoljen noben priziv, je bil takoj pred očmi njegove žene ustreljen. Poročil se je šele dva dni pred svojo aretacijo. Njegov pomočnik, bivši ruski pomorski kapitan Novski, pa je bil obsojen na dosmrtno ječo.

: Samomor na grobu matere. Policijski koncipient dr. Karolyi je bil policijski kontrolor v brzovlakcu, ki vozi med Dunajem

in Budimpešto. Nekoč ga je neka dama prosila, da naj ji prinese z Dunaja kožu, da bi si tako prihranila izdelek za carino. Dr. Karolyi se je dolgo branil končno pa se je predal. Dama mu je v Budimpešti je našel carinski uradnik kožu v njegovem kovčku. Uradnik je nato dr. Karolyia ogradil, ki si je to tako k srcu vzel, da se je na grobu svoje matere ustrelil.

: Viteški narod. Tako se radi imenujejo naši prijatelji Madžari. Da po pravici, dokazuje sledeča kratka zgodba. Pred tremi leti so priobčili madžarski plemiči nizkoten pamflet proti gospej Karolyi. V tem pamfletu so si izmislili o gospej najbolj gnusne laži. Javnost je bila nad podlostjo teh madžarskih plemičev tako ogorčena, da so delavke tobačne tovarne v Debrezinu zložile denar, da je mogla gospa vložiti proti svojim obrekovalcem tožbo. Sedaj so zagrešili madžarski plemiči novo podlost. Gospa Karolyi je bila pred vojno ena najbolj bogatih žen Madžarske. Ko pa je zavladoval na Madžarskem Horthyjev režim, je bilo vse ogromno premoženje Karolyija zaplenjeno in rodbina je prišla v največje stisko. Da preživi svojo rodbino, je odpravila gospa Karolyi v Ameriko, da tam priredi cirkus predavanj. Ko je pa prišla v Ameriko, so jo oblasti prijele, ker so jo njeni madžarski rojaki ogradili, da je v zvezi z boljševiki in da je prišla v Ameriko delat revolucijo. Proti temu so z vso odločnostjo nastopile ameriške žene in gospa Karolyi je bila takoj nato izpuščena in sedaj je gotovo, da bodo njena predavanja še bolj obiskana in da so ji obrekovalci naredili dobro reklamo, pa čeprav ni bil to njihov namen. Boj proti ženam v nesreči je pač poseben znak viteštva.

Slike iz Španije.

V »Berliner Tagblattu« je priobčil Viktor Aubertin zanimive skice s svojega potovanja po Španiji. Ker smo pod vplivom nemških knjig enako napačno poučeni o Španiji kakor Nemci, zato ne bo napačno, če seznanimo svoje bralce z lekcijo, ki jo daje Aubertin Nemcem. Med drugim pravi Aubertin:

Tujec, ki pride prvič v svojem življenju na severni kolodvor Madrida in ki je od trideset hotelskih portirjev raztrgan in katerega je drugih trideset neznanih mož odneslo prtljago, in ki se končno vozi v filajkerju v mesto, zagleda nakrat pred seboj uniformiranega moža.

»Stoj!« zavpije uniformirani mož, »kam se peljate?«

»Aha,« si misli tujec, to se res dobro pričinja. Tu imamo takoj novi sistem, o katerem se tako mnogo govori. In na vse pripravljen odgovori tujec: »V hotel Bristol.«

»V hotel Bristol?« pravi uniformirani mož, »lepo! Potem ne sme vaš voznik več zahtevati ko 5 pezet in jaz vas prosim, da mu v nobenem slučaju ne daste več.«

Nato pozdravi zelo uljudno in reče: »Dobro dan, gospod!«

Prvič sem na Špankem in zato nisem upravičen razsojati kaj je novo in kaj staro.

Vseeno: vlaki, s katerimi sem se vozil, so dospeli vedno na minuto natančno. Tudi pri najmanjši lokalni ima vsak vagon dvoje toilete, s tekočo vodo, milom in gotovim papirjem. Jedilni vagoni so prijetnejši ko

pri nas: platneni prtiči in nobena prepoved kajenja. Povsod na deželni cestah, tudi v divjih krajih, stoje bencinski avtomati za tofere. Na vseh poštah uradih je na razpolago papirja in peres, kolikor komu ugodno. In poštne gospodične sede, vsaj v Madridu je tako, vse za velikimi prozornimi šipami, da se jih more vztrajno opazovati. Ne morejo torej zapreti okenca in potem prti kavo, kakor je to navada v drugih kulturnih državah.

V mestih druge vrste kakor Santander, Bilbao, Corunna, povsod hoteli prve vrste. Boljši kakor v Neisse ali Erfurtu.

Dalje: avtomobilizem Madrida je slast, tako vozi. Podzemna železnica kakor izkušena iz jaja. Sprevidnica na tej podzemni železnici so vse dražestne in se vedno smeje. Ne poznajo običaja, da bi zagnale potniku vozen listek v glavo. Tudi če bi hoteli, to ne bi šlo, ker vozni listek se podaja potom stroja.

Baedecker v svoji poslednji izdaji — leta 1912 — daje potnikom čudna navodila. Pošta je slaba; in kavarne so nečiste; in hotelsko osebje je nezanesljivo; in gostilničarji so domisljivi; in žalibože se podaja v Španiji skoraj vedno le španska kuhinja in skoraj nikoli mednarodna francoska. Prašek proti mrčesu treba vzeti v masi s seboj; špansko namizno vino je obupno; špansko pivo povzroča tuju diarejo in poljsnil ne dobi človek nikjer. Zlasti pa se je treba paziti pred španskimi zdravniki, in v hotelskih sobah da gotovo zaklenete kratek, ker drugače vam jo odkrtači sobarica.

Potem ko sem vse to prebral, sem se

oborožil za potovanje v Španijo, kakor za pot v državo Kongo. Tri pare naramnik sem vzel s seboj, ker v taki deželi gotovo ni nobenih naramnik in ker se more človeku vedno nekaj pripetiti.

Ah, v Madridu je več naramnik ko pri nas, in sijajnejših.

Toda gotovo: mnogo je drugače, čudovito in prastaro. Ali bi drugače tja potovali čez morja in gorovja?

V mestu Burgos — in mnogih drugih krajih — se vidi table z napisom: »Preklinjanje je prepovedano pod kaznijo 10 pezet.«

V petkih se ne dobi v odličnih restoranih San Sebastiana nobenega mesa.

Domino je v Nemčiji tih igra za miru ljudi; na Špankem se udarja s kamni po mramornati plošči, da grmi. Tako se da razložiti napis v kavarni Ancora v Santanderu: »Cenjene goste prosimo, da med koncertom ne igrajo domina.«

Noben človek v Madridu nima hišnega ključa. Tudi ne odpira portir vrat, kakor v Parizu in na Dunaju, temveč se čaka, da pride nočni čuvaj s svojo palico; nočnemu čuvaju se reče el Sereno.

Ne daleč od mojega hotela je trgovina, kjer prodajajo blagoslovljene voščene sveče; trgovini se pravi Cereria de Jesus in v njej se dobi tudi dobro milo za britje.

Lastnik:

Konzorcij »Narodnega Dnevnika«.

Glavni in odgovorni urednik:

Železnikar Aleksander.

Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

144

Kaj je vedela o usodi, ki jo čaka in kakšno novo gorje jo še sreča? Hvaležno je okušala vsak trenutek, ko je lahko privila s svojimi rokami svoje dete tesno na materinsko srce. Komaj je čakala, da se zdani... O, če bi smela že enkrat pogledati svojemu ljubemu, malemu Jacku v okrogli smehljajoči se obrazek s črnimi očmi!

Od časa do časa je poskušala nekako iztrgati črni noči vsaj iskrico luči, da bi se vtisnile ljublene poteze otroka znova v njeno materinsko srce, toda zaman. Razločiti je mogla le obrise male glavičice. In tako je stisnila zopet ubogo malo culico z novimi nežnostmi na svoje utripajoče srce.

Bilo je menda proti tretji uri zjutraj, ko je Andersen zavesljal k bregu. Kolikor je bilo v temi mogoče, se je razgledal po bregu in končno odkril v blede luči zahajajočega meseca par s trnjevim plotom obdanih koč.

Šved je moral dolgo klicati, predno je dobil odgovor iz vasi. In to sploh le vsled tega, ker so ga pričakovali. Tako zelo se domorodci boje vsakega glasu iz nočne teme!

Pomagal je Jani, da je izstopila, privezal čoln, vzel odeje in šel naprej.

Neka žena mu je odprla vaška vrata. Bila je poglavarjeva žena; Andersen si je zagotovil njeno pomoč z obljubo lepega plačila. Ponudila mu je svojo koč, toda Andersen je odklonil. Izjavil je, da hoče prenočiti na prostem; vsled tega je prišla prepustila usodi. Šved je še razložil Jani, da v kočah ne more bivati vsled prevelike nesnage in mrčesa, in je sprostil njene odeje po travi. V mali oddaljenosti si je pripravil sam ležišče in tam kmalu zaspal.

Jane se dolgo ni mogla ugnezdit na trdih tleh, toda končno jo je premagala utrujenost in je sladko zaspala. V njenem naročju je pokojno dremalo dete.

Ko se je zbudila, je bilo solnce že visoko na nebu.

Zbrala se je kopica radovednih domačinov, večidel moških, ker je radovednost pri praprebi-

valcih neciviliziranih krajev v prvi vrsti moška čednost. In sicer v prav nenavadno povečani meri s primeri iz znano slabostjo pri lepoticah naše Jane.

Jane je instinktivno privla otroka k sebi, dasi je videla, da divjaki niti ne mislijo na kakšno sovražnost njej ali otroku nasproti.

In zares ji je eden podal celó bučo z mlekom. Sicer se ji je zdela ta čudna čaša vse prej kakor čista, vendar se je premagala. Vzela je skodelo hitro v roke in jo nesla k ustom. Samo da bi ne žalila prijaznega darovalca; kajti, da ji je že pri samem pogledu na ta od dima počrneli »kozarec« moral preiti vsak tek, bo uvidel brez vsega vsaj deloma kultiviran človek.

Zdelo se je, da je Andersen čutil njeno zadrego. Vzel ji je bučo in napravil sam par požirkov.

Potem je vljudno stopil k plemenitemu darovalcu in mu poklonil lep moder biser.

Bilo je že skoro polno in otrok je še zmirom trdno spal. Jane ni mogla več krotiti svojega hrepenja, da končno vsaj bežno pogleda v ljubi malčkov obrazek. Divjaki so se baš umaknili na željo poglavarja, ki se je zdaj z Andersenom precej živahno razgovarjal ob strani.

Ko je še oklevala, ali naj res malce odkrije odejo, ki je spečega malega varovala pred vročimi solničnimi žarki, se ji je zdelo, da govori kuhar s poglavarjem v njegovem, divjaškem jeziku.

No, ta Šved je bil res dober! Neumen, skoro bedast se ji je zmirom zdel in zdaj se je lahko v komaj štirinajstih urah lahko prepričala, da obvlada poleg angleščine in francoščine tudi jezik afrikanških zapadnih plemen.

Mislila je, da je nestanovit, surov in da zasluži nezaupanje — in zdaj je bilo popolnoma obratno res, vsaj kolikor je lahko sklepala iz njegovega ponašanja tekom dneva...

Po drugi strani pa se ji je zdelo skoro nemogoče, da bi ji pomagal iz čisto nesebičnega skoro viteškega čustva. Kdo bi vedel, kakšno načrte je koval za to masko!

Prijela se je za glavo in ko ga je še enkrat ostreje pogledala, kako je z nemirnimi očmi umazan slonel tam ob plotu, jo je ledeno mrzlo spreletelo po hrbtu. Kdo bi iskal za tako odvratno zunanostjo nekaj, plemenitemu značaju podobnega...?

In ko je tako v mislih oklevala med hrepenjem po prvem sladkem pogledu na otroka in temenstvenimi dvomi, je naenkrat začela tiho, genljivo stekanje in potem oni nedolžno lepi otroški glas, ki ga vsako materino srce pozdravlja z radostjo.

Otrok se je zbudil. Zdal se bo lahko tako zasmejala. Ljubim otroškim očem...

Naglo je odkrila odejo. Andersen je gledal sem in videl vse.

V vseh špecerijskih prodajalnah se dobi

JOHAN

najboljši pridatek k hrani.

KUPUJTE pri onih trgovcih ki oglašujejo v Narodnem Dnevniku

Zadnje novosti Zvezne knjigarne v Ljubljani, Marijin trg 8.

B. SKALICKY: „Kletarstvo“, strokovna knjiga za vinske trgovce, gostilničarje, vinogradnike I. t. d. Strani 200. — Vez. celo platno Din 72.—, broš. Din 60.— (s 85 ilustracijami).

Dr. A. ŠERKO: „Anatomija živčevja“, za zdravstvene in medicinske. Strani 304 (s 100 ilustracijami). Vez. Din 160.—, broš. Din 150.—.

Dr. PLEČNIK: „Repetitorij Anatomije“, I. del: Skelet. Vadbenec za kolegeje in rigorozne. Strani 80, broš. Din 24.—.

SALUSTI-DOKLER: „Vojna z Jugurto“. Strani 128, broš. Din 16.—, vez. Din 22.—.

Zahtevajte cenik!

Zahtevajte cenik!

BURROUGHS: „Tarzan, sin oplec“, roman. Strani 304, Broš. Din 30.—, vez. Din 36.—.

BURROUGHS: „Tarzan in svet“, roman. Strani 300, Broš. Din 30.—, vez. Din 36.—.

MEŠKO KS.: „Listki“, novele. Strani 144, Broš. Din 18.—, vez. Din 24.—.

FEIGEL: „Domače živali“, humorističen spis. Strani 72, Broš. Din 10.—, vez. Din 15.—.

LIPOVEC: „Spodobni ljudje“, petero enodejank. (I, II, III, IV. in epilog skupaj). Broš. Din 30.—, vez. Din 36.—.

IV. JAX in sin Ljubljana

Gospodstva c. št. 2

priporočila svojo bogato zalogo pisalni strojev „ADLER“ in „URANIA“, šivalnih strojev za rodbine in obrt ter voznih koles

Styria — Dürkopp —

Orožno kolo (Waffenrad).

Ceniki zastonj in franko.

Najnovejši izum

da se stvari, že obdelani jedilni stoli, klubske garniture, fotelje, avtomobili itd., ki so preoblečeni z usnjem, lahko nanovo prebarvajo in pridejo do prvotne barve, ima trdka

DRAGOTIN PUC

tapetnik v Ljubljani

Kolodvorska ulica 18

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico,

R. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Mestni trg šte. 6

ker ima že nad

10,000.000 jamstvene glavnice

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodnejše.

Modna krojačnica

za gospode in dame KELC, Maribor, Stolna ul. 5, izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela.

8.000 K

nagrade dobi, kdor preskrbi poslovenemu, oženemu upokojencu mesto hišnika v sredini ali periferiji Ljubljane. Ponudbe na upravo lista pod »Takoj« 8.000*.

Kroje (muštre)

po najnovejši modi, poljubne za dame in gospode, razpošilja Knaflj Alojzij

strokovni učitelj za krojaštvo Ljubljana Križevniška ul. 2.

Sprejme se

več oseb na boljše domačo hrano. Natančneje se polzve v upravi lista.

Odeje

velike 154 X 200, dobro prešite, iz močnega rožnatega kambrika s fino pavolo po Din 220.—

fini flanel porhant po Din 14.—

in razne ostanke po skoro polovični ceni razpošilja po pošti Tekstilni bazar, Ljubljana, Krekov trg. Zahtevajte novi cenik!

Jesenski površnik

moški in žaketi s telovnikom, vse dobro ohranjeno se ugodno proda.

Naslov pove - rava lista.

Deteljino seme, fižol in gobe

kupuje Sever & Komp., Ljubljana, Wolfova ul. 12.

Blagajna

znamke »National« (hebel) dobro ohranjena, se po ugodni ceni proda. — Natančneje se polzve v trgovini M. Hladnik v D. M. v Polju pri Ljubljani.

Prazne steklenice

od »Juhana« kupuje družba »Juhan«, Ljubljana, Gradišče 13.

Kupi se

mala hiša na periferiji ali v okolici Ljubljane. Ponudbe z navedbo cene na upravo lista pod »Dome«.

Pomislite!

kako malo te stane mali oglas, izračunaj lahko sam, do 20 besedi 5 din, vsaka nadaljnja beseda pa 30 para.

Kaj je to?

napram uspehu, katerega tem potom dosežeš,

torej

ako imaš kaj prodati ali kupiti, posoditi ali izposoditi, podučevati, dopisovati ali žentiti se, ne premišljuješ, zdrabi se in ne čakaj ter oglaš se, da vsakdo ve, kaj hočeš ali iščeš.

Išče se

dobro vpeljan potnik papirne trgovine, ki bi bil pripravljen prevzeti dobro idoč 3 mesečno sezijsko blago proti proviziji. Naslov pri upravi lista.

Opremljeno sobo

srednje z dvema posteljami za dva solidna gospoda se išče za takoj. Ponudbe na upravo lista pod: »Takoj«.

Parno vulkaniziranje

vse vrste gumijaste robe, kakor tudi popravila galsih sprejemov po najkvalitetnejših cenah Peter Škafar, Ljubljana, Rimska o. 11.

Išče se

mala preprosta sobica v sredini mesta. Ponudbe na upravo lista pod »Soba«.

Za

centralne kurjave

najprimernejši in visokokalorični Trobnodolski premog. — Dobavlja ga po originalni rudniški ceni glavni zastopnik premogokopa TROBNODOL.

DOM. ČEBIN

trg. s premožom

LJUBLJANA, Wolfova ul. 1/11.

Od ponedeljka 3. nov. do sobote 8. nov. t. l.

velika jesenska prodaja ostankov

manufakturnega blaga po izjemno

znižanih cenah pri

TEKSTILBAZARJU,

LJUBLJANA, KREKOV TRG 10, I. NADSTR.

Prodaja skozi cel teden vsak dan! Ceniki zastonj!